

LANDSKAP TRÄDGÅRD JORDBRUK

Rapportserie

Inventering av fem karaktärer i Östra Göinge kommun

Det artrika
Kulturen
Det rofyllda
Rymd
Det vilda

Elisabeth von Essen & Erik Skärbäck

Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för landskapsplanering, trädgårds- och jordbruksvetenskap

Rapport 2010:7

ISBN 978-91-86373-14-6

Alnarp 2010

INNEHÅLL

FÖRORD	3
1. BAKGRUND	5
2. SYFTE	7
3. GENOMFÖRANDE	9
4. RESULTAT OCH LANDSKAPSANALYS	15
1. Resultat - fokusgrupper	17
2. Resultat av fältstudier, exempelpunkterna 56 - 60	29
3. Landskapsanalys - goda exempel av respektive karaktär	37
5. REFERENSER	49

©

Huvudförfattare: Elisabeth von Essen, MSc, doktorand, Arbetsvetenskap, ekonomi och miljöpsykologi

Medförfattare: Erik Skärbäck, professor, översiktlig planering

Fakulteten för landskapsplanering, trädgårds- och jordbruksvetenskap, SLU Alnarp

Fotograf: Elisabeth von Essen, samtliga fotografier är tagna i Östra Göinge kommun.

Formgivning och illustration: Elisabeth von Essen

Ett stort tack till Lars GB Andersson SLU, för rådgivning
och assistans med grundkartor.

© Lantmäteriet Gävle 2009. Medgivande I 2008/1959

Kontakt: elisabeth.von.essen@ltj.slu.se

Rapportserie Landskap Trädgård Jordbruk.

Serienummer: 2010:7

ISBN: 978-91-86373-14-6

FÖRORD

Forskningen inom miljöperception har lett fram till slutsatsen att åtta olika karaktärer i utemiljön är av betydelse för människans välbefinnande. På Skånenivån har tidigare gjorts försök att identifiera fem av karaktärerna med hjälp av GIS-data. Utfallet har samkörts med vissa uppgifter i den stora folkhälsoenkäten för Skåne. Det visade sig att tillgången på karaktärer har samband med folks benägenhet att motionera och lägenhetsboendes trivsel i sitt område.

I denna rapport studeras metodik att kartlägga miljökaraktärerna för hälsa och utveckling på kommunövergripande nivå.

Kartläggning kan användas i bland annat översiktsplanering, för analys av frågor kring friluftsliv och rekreation, för konsekvensanalyser etcetera.

För SLU Alnarp syftar projektet till samla in empiriskt underlag för forskning om metodik att analysera och kartera miljökaraktärerna på översiktlig nivå.

Projekt är gemensamt finansierat av kommunen och SLU Alnarp som partnerskapsprojekt.

Huvudförfattare och genomförare av studien har varit MSc Elisabeth von Essen, nu doktorand på Alnarpsfakulteten. John Wadbro har genomfört den det slumpmässiga valet av fältkontrollpunkter.

Erik Skärbäck
Projektledare

1. BAKGRUND

Nästan alla människor är känsliga för estetiska stimuli som utgår från att vi kan söka skydd i trygga miljöer och se ut i öppna landskap och hur de kombineras i olika proportioner. Vi föredrar vissa miljöer och känner anti-pati mot andra. Landskapets styrka beror på hur olika fysiska eller symboliska element är knutna till hur skydd eller utsikt gestaltas (von Essen, 2008). Om det är jämvikt mellan slutenhet och öppenhet är landskapet i balans. Svagheter i möjligheten att ha överblick kan kompenseras av en styrka i trygghet. Ett objekt kan symbolisera både prospect och refuge på samma gång och en plats som upplevs som trygg kan samtidigt vara en utsiktspunkt. På så sätt kan enligt Appleton (1975, 1996) ett estetiskt uttryck som upplevs balanserat uppfattas som om det ger möjlighet till att tillfredställa våra biologiska behov och därmed vår hälsa och vårt välbefinnande.

Ett landskap är konstruerat av ett antal olika delar som alla samspelar med varandra. Ibland harmonierar delarna till estetiska enheter, helheter, som gör att vi upplever landskapet som vackert, tilltalande och funktionellt. I andra sammanhang, och alltför ofta, är landskapet konstruerat så att det inte uppfyller våra behov estetiskt och då inte heller funktionellt.

Även om många upplevelser och känslor, som är förknippade med naturen, är individuella finns det vissa som kan anses vara universella. Kaplan och Kaplan (1989) talar om att vi föredrar de områden som är estetiska och enkla att förstå samt de som inbjuder till att undersökas, helst i vår närhet. De områden vi föredrar eller känner igen ger viktiga signaler för att vårt dagliga liv ska fungera utan att vi ska behöva känna rädsla eller obehag.

Vi upplever också platser i landskapet på olika nivåer, från den mest omedelbara till det mer tankfulla och reflekterande, och ofta upplever och tolkar vi vår omvärld symboliskt (Appleton, 1975, 1996).

När vi talar om naturen associerar vi det ofta med ett landskap som är vilt eller orört och inte med miljöer som är konstruerade av oss människor. Vi ser landskapet som vackert och behagligt men tänker inte på att naturen gör att vi mår bättre och känner större tillfredställelse med våra liv (Kaplan & Kaplan, 1989).

En av de mest centrala aspekterna för hur vi upplever och värderar vår omgivning är hur vi använder den, dess funktion. Nästan alla djur som lever i en naturlig omgivning gör val som är knutna till de biologiska behoven. De påverkas av att behöva söka skydd, äta och para sig, vilket gör att de måste ha en nära relation till sin omgivning. Att utforska och undersöka är speciellt viktigt för att hitta platser som erbjuder detta och alla djur visar en generell tendens att föredra och välja omgivningar som erbjuder möjligheter att tillfredställa alla sina biologiska behov (Appleton, 1975).

En plats har alltid en karaktär, ett innehåll och en gestaltning samt ett erbjudande till användning. Den ska vara lätt att läsa av, kunna hanteras och vara meningsfull. Platsen kan upplevas intim och sluten eller öppen och överblickbar. Ibland kan den vara rofylld eller livlig (von Essen, 2008).

Närhet och tillgänglighet till naturområden har stor betydelse. Just närhet till natur är viktig för att den ska användas. Den ska finnas inom högst tre minuters fysiskt eller upplevt gångavstånd från utgångspunkten (Gehl, 1996).

En annan form av upplevelse av naturen är vetskapen och fantasin om att den verkligen existerar inom rätt avstånd, att den är tillgänglig. Bara vetskapen om att det finns en plats nära, räcker för att man ska uppleva tillfredställelse (Kaplan & Kaplan 1989). Det är därför lätt att missa ett naturområdes betydelse genom att bara räkna dess besökare.

Forskning inom miljöpsykologi med inriktning på perception av landskapet har lett fram till slutsatsen att åtta olika karaktärer i utemiljön är av betydelse för människans välbefinnande.

Karaktärer i parken identifierades först av Grahn och Sorte (1984) och därefter som parkkaraktärer av Grahn (1991, 1988), och Grahn & Berggren-Bärning, (1995). Genom fördjupad forskning och användning har innebörden i de ursprungliga karaktärerna förändrats och förtydligats genom att de kompletterats med nytt innehåll samt fått nytt namn. Detta har skett i flera steg och idag speglar karaktärerna något annorlunda platser än de ursprungliga definitionerna.

Idag används karaktärerna inom både stads- och regional planering bland annat i samband med Interregprojekt som ”Landskapet som resurs för hälsa och utveckling i Öresundsregionen”.

De fem inventerade karaktärerna

Det rofyllda. Uttrycker människans behov av att kunna finna en plats som ger lugn. Ljuden från vind, vatten, fåglar och insekter dominerar över trafik och jäktande människor. I sådana miljöer där man söker lugn och ro önskar man inte störas av ljud, inte heller av skräp, ogräs och störande människor.

Det vilda. Detta handlar om en fascination inför den vilda naturen. Här finns växter som ger intryck av att vara självsådda. I området kan man träffa på moss- och lavbelupna stenblock. Stigarna ser ut att ha funnits sedan urminnes tid. Platsen är i sin helhet utformad av naturen själv, eller av en högre makt. Detta skänker platsen en uråldrig prägel och en mystik. Finns det naturandar någonstans, finns de här.

Det atrika. På våren längtar människor särskilt efter att finna tecken på den återvändande sommaren; att hitta den första vitsippan eller att höra den första lärkan. Men året runt är människor intresserade av djur och växter: talgoxar, bin, myror, liljekonvaljer... Mångfalden av djur och växter lockar människor att gå en bit längre för att hitta något nytt.

En rymd för tanke och vederkvickelse. Det här handlar om ett uttalat behov av att finna en miljö där man ”kommer in i en annan värld”, som några uttrycker

det. Att komma bort från staden, in till en värld där man slipper bekymra sig om signaler och skyltar, där man kan andas ut. Helst ska där inte finnas några skarpa gränser alls. Området ska hållas samman till en helhet, som i en skånsk bokskog eller en mellansvensk barrblandskog, även om man rör sig hundratals meter i området. Besökaren kan då slappna av, fundera igenom saker och ting under tiden som man promenerar eller kanske joggar runt.

Kulturen. I motsats till ovanstående hävdar några att stadens själ och hjärta inte knyts till fest och nöjen, utan till det historiska arvet. Fascinationen inför monument, historiska platser, gamla byggnader och träd är stark. Ett exempel är Lundagård i Lund, där domkyrkan, universitetsbyggnaderna och parken bildar en starkt symbolladdad plats. Men det kan även handla om kyrkogårdar, om platser invid statyer.

De tre övriga karaktärerna

Allmänningen. En grön, öppen, centralt belägen plats. Här kan cirkusen slå upp sitt tält, bygdens förening ordna loppmarknad eller kanske Frälsningsarmén spelar här för att samla in pengar. Däremellan kan vem som önskar spela boll här, flyga drake eller bara lägga ut en filt och sola, kanske äta medhavd picknick. Sedan urminnes tid har människan haft sådana platser. Här i Sverige fanns ängen, med den kombinerade tings- och marknadsplatsen, där man också godkände den lokale hövdingen.

Lustgården. Behov finns även av platser där barn och vuxna kan umgås i trygghet, där föräldrar vågar släppa barnens händer så att ungarna kan rasa ut. Denna plats ska helst vara omgärdad, med staket, häck eller dylikt. Den här karaktären handlar om behovet av platser för skilda aktiviteter såsom lek - att platsen innehåller gungor, rutschkanor o.s.v. Andra aktiviteter handlar om att kunna plantera något, odla eller bygga (växthus, skjul, kojor, lekstugor).

Centrum, festen. Några människor placerar stadens hjärta och själ där människor möts. Här handlar det i första hand inte om ställen som centrala buss-terminaler och dylikt, utan om platser där människor möts för att ha trevligt. Framför allt gäller detta nöjesparker, såsom Tivoli, Liseberg och Gröna Lund, men det kan även handla om särskilda kvarter i centrum, dit människor i första hand söker sig för att lyssna på musik, äta en god middag eller bara för att kunna se andra människor koppla av och roa sig.

2. SYFTE

Studien syftade i första hand till att kartlägga miljökaraktärer för hälsa och utveckling på kommunövergripande nivå. För kommun innebar det att få fram en metod som kan användas i bland annat översiktsplanering och för analys av frågor kring friluftsliv och rekreation, för konsekvensanalyser etc.

För SLU Alnarp har syftet varit att samla in empiriskt underlag för forskning om metodik, validera karaktärerna och att kartera miljökaraktärerna på kommunal översiktsnivå.

3. GENOMFÖRANDE

Inventeringen genomfördes i flera steg i Östra Göinge i Skåne.

1. Intervjuer med fokusgruppsdiskussioner
2. Val av inventeringspunkter via GIS
3. Fältobservationer
4. Resultatpresentation med landskapsanalys

1. Intervjuer med fokusgruppsdiskussioner

- Diskussioner i smågrupp (tjänstemän/planerare, politiker från tre olika pariter och allmänhet)
- Samlad fokusgrupp där de tre smågrupperna tillsammans diskuterade fram en gemensam uppfattning om de tre karaktärerna.

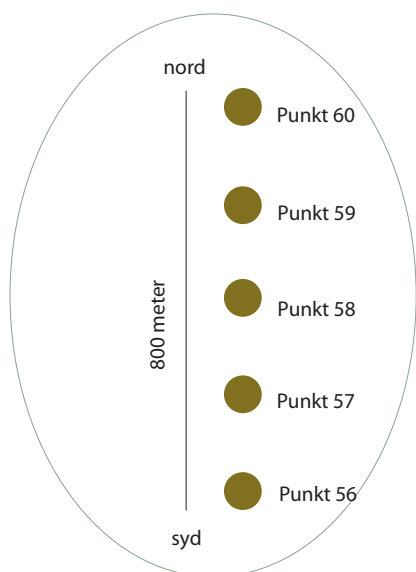
Fokusgruppernas arbete föregicks av en föreläsning kring miljöpsykologiska faktorer och betydelsen av natur för hälsa som genomfördes av en representant er från Alnarp. I föreläsningen ingick också beskrivningar av de fem karaktärer som grupparbetet och diskussionerna berörde. Beskrivningarna delades ut till varje grupp som underlag till bedömningarna.

Deltagarna bestod av ett begränsat antal personer i varje grupp. Valet av personer var mer av slump än att de utgjorde ett representativt urval ur befolkningen. Det begränsade antalet personer kan förklara skillnaderna i resultat mellan grupperna.

Grupparbetena innebar en mycket översiktlig initial skanning av karaktärernas fördelning i grova drag där deltagarna i grupperna ombads att ta fram de tre mest betydelsefulla områdena inom varje karaktär. Grupparbetena genomfördes snabbt för att ge de första spontana bilderna efter vår presentation av karaktärerna. Här var inte avsikten en detaljerad klassning utan en första spontan kartering varför fokusgruppskartorna är mer översiktliga. GIS-kartorna är relativt detaljerade eftersom GIS kartläggningen värderar hela ytan enligt de parametrar och kriterier som bestämts i klassindelningen. GIS-karteringen tar med samtliga små områden.

Grupparbete 1: De tre smågrupperna fick var för sig, på kartor över kommunen, rita in de områden som de vid första intrycket ansåg stämde in respektive inte stämde in med förekomster av karaktärer i kommunen. De tre mest betydelsefulla områdena markerades för varje område. En karaktär på varje karta. Resultatet blev kartor med gröna markeringar för förekomst och orange för icke förekomst. En av deltagarna i varje grupp markerade förekomst/icke förekomst och övriga medverkade genom att ge förslag och beskrivningar.

Grupparbete 2: Samtliga tre grupper sammanfogade resultat på gemensamma kartor för varje karaktär efter gemensamma diskussioner. En av deltagarna markerade förekomst/icke förekomst. I resultatet redovisas förekomst samt den sammanfattande icke förekomsten.

Figur 1. Område med punkter.

Redovisning av resultat från kommunernas fokusgruppsdiskussioner: Samtliga kartor med de markerade karaktärerna ritades in och digitaliserats på Lantmäteriets kommunkartor framtagna via GIS. Bearbetning skedde via Indesign och i Photoshop. I samband med överföringen färgförändrades markeringarna för att anpassas till karaktären och för att kunna skiljas från övriga karaktärer.

2. Val av inventeringspunkter via GIS

Valet av den sydliga punkten genomfördes slumpmässigt via GIS. Det begränsade antalet punkter som valts ut och slumpmässigheten har medfört att inte alla slags landskap har kunnat bli representerade. Punkterna var fördelade så att de bildade 10 olika områden (se figur 1). Varje punkt inom området låg med 200 meters mellanrum till nästa punkt, totalt ca 800 meter långt.

3. Fältobservationer

Inventeringen av de fem karaktärerna genomfördes som fältstudier vilket innebar observationer fysiskt på plats av 50 platser (punkter) med hjälp av observation, GPS och fotografering.

Hitta platsen för den angivna koordinaten. Initialt fick observatören en lista med 50 punkter utan angivelse av plats eller karaktär. För varje punkt angavs olika koordinatsystemet RT 90 (rikets nät, nord- och ostkoordinater) samt latitud- och longitudkoordinater (se figur 2) för första och sista punkten i varje område. För att lokalisera varje punkt på kartan användes Eniros karttjänst. Varje punkt prickades in med koordinater på utskrivna detaljerade kartor. Dessa utskriftar användes sedan i fält för att hitta respektive punkt i terrängen tillsammans med GPS data.

GPS. För att hitta till respektive plats användes en Garmin nüvi med latitud- och longitudkoordinater (nord- och ostkoordinater) samt en Garmin Etrex Vista inställt på RT 90 (rikets nät, nord- och ostkoordinater) för att hitta respektive punkt.

Observationerna. De enskilda punkterna observerades och bedömdes med utgångspunkt från de fem karaktärerna: Det rofyllda, Det vilda, Det atrika, En rymd... samt Kulturen. Varje upplevd karaktär bedömdes från noll till hundra procent. Samtidigt gjordes en bedömning av bullernivån i tre nivåer (ingen, hörbart och störande) samt kodning av en SMDB-kod (Svenska Marktäckedata) som på olika nivåer anger vegetation- och användning av marken: anlagda ytor, jordbruksmarker, skog och halvnaturliga marker, våtmarker och vatten.

Observationsprotokoll. Resultatet från observationerna nedtecknades på ett separat observationsprotokoll för varje punkt. På samma protokoll angavs även fotonummer, tid, upplevd bullernivå, avvikelser från punktens läge samt Svenska Marktäckedata (SMD).

RT 90

56 1396938 – 6225697
 57 1396938 – 6225897
 58 1396938 – 6226097
 59 1396938 – 6226297
 60 1396938 – 6226497

Lat

56 56 8 54.34221
 60 56 9 20.19686

Long

14 8 49.14636
 14 7 15.22754

Figur 2. Punkt, koordinater: riktets nät (RT 90) samt latitud och longitud.

Fotografering. Samtliga punkter fotograferades motsols i fyra vädersträck: väst, syd, ost och nord (se figur 3). Vid fotograferingen användes en Canon 5D mark II samt optik Canon 24-70. Fotografierna togs med brännvidd 24 och bländare 11. Ett bildnummer angavs sedan tillsammans med fotograferingsriktning på observationsprotokollet.

Tid. Fältstudierna genomfördes under vår och sommar 2009. Varje enskilt observationsområdena tog mellan 4 och 8 timmar att observera inkluderat biltransport, fotvandring och fotografering. Skillnaden i tidsåtgång berodde på punkternas tillgänglighet och terrängens karaktär.

Avvikelse och bortfall. På ett antal platser var det inte möjligt att hitta den exakt rätta punkten. Dessa platser bestod ofta av hög vegetation: tät hög skog, tät planterade granbestånd eller buskage. Den GPS som användes tappade då satellitkontakten.

Några punkter fanns på obeträdbara platser som mitt i sädesfält eller andra privata områden. De utgör avvikelser från de ursprungliga koordinaterna och finns angivna i resultatet.

Därtill kom bortfall på punkterna 53 och 54, som ej fick beträdas samt 64 och 65 som var avstängda.

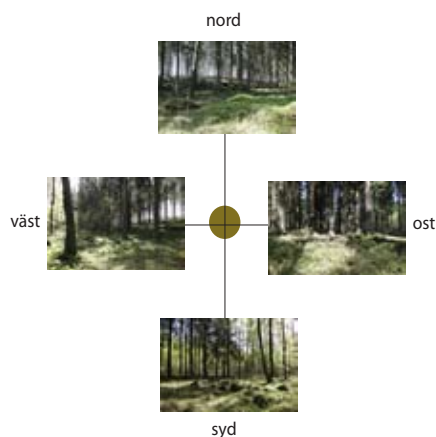
De fem inventerade karaktärerna. Definitionen är karaktärerna baseras på Patrik Grahns definition av parkkaraktärer.

Det rofyllda. Uttrycker människans behov av att kunna finna en plats som ger lugn. Ljuden från vind, vatten, fåglar och insekter dominerar över trafik och jäktande människor. I sådana miljöer där man söker lugn och ro önskar man inte störas av oljud, inte heller av skräp, ogräs och störande människor.

Det vilda. Detta handlar om en fascination inför den vilda naturen. Här finns växter som ger intryck av att vara självsådda. I området kan man träffa på moss- och lavbelupna stenblock. Stigarna ser ut att ha funnits sedan urminnes tid. Platsen är i sin helhet utformad av naturen själv, eller av en högre makt. Detta skänker platsen en uråldrig prägel och en mystik. Finns det naturandar någonstans, finns de här.

Det artrika. På våren längtar människor särskilt efter att finna tecken på den återvändande sommaren; att hitta den första vitsippan eller att höra den första lärkan. Men året runt är människor intresserade av djur och växter: talgoxar, bin, myror, liljekonvaljer... Mångfalden av djur och växter lockar människor att gå en bit längre för att hitta något nytt.

En rymd för tanke och vederkvickelse. Det här handlar om ett uttalat behov av att finna en miljö där man ”kommer in i en annan värld”, som några uttrycker det. Att komma bort från staden, in till en värld där man slipper bekymra sig om signaler och skyltar, där man kan andas ut. Helst ska där inte finnas några skarpa gränser alls. Området ska hållas samman till en helhet, som i en skånsk

Figur 3. Fotograferingsriktningar.

bokskog eller en mellansvensk barrblandskog, även om man rör sig hundratals meter i området. Besökaren kan då slappna av, fundera igenom saker och ting under tiden som man promenerar eller kanske joggar runt.

Kulturen. I motsats till ovanstående hävdar några att stadens själ och hjärta inte knyts till fest och nöjen, utan till det historiska arvet. Fascinationen inför monument, historiska platser, gamla byggnader och träd är stark. Ett exempel är Lundagård i Lund, där domkyrkan, universitetsbyggnaderna och parken bildar en starkt symbolladdad plats. Men det kan även handla om kyrkogårdar, om platser invid statyer.

De tre övriga karaktärerna som inventerats i en tidigare studie

Allmänningen. En grön, öppen, centralt belägen plats. Här kan cirkusen slå upp sitt tält, bygdens förening ordna loppmarknad eller kanske Frälsningsarmén spelar här för att samla in pengar. Däremellan kan vem som önskar spela boll här, flyga drake eller bara lägga ut en filt och sola, kanske äta medhavd picknick. Sedan urminnes tid har människan haft sådana platser. Här i Sverige fanns ängen, med den kombinerade tings- och marknadsplatsen, där man också godkände den lokale hövdingen.

Lustgården. Behov finns även av platser där barn och vuxna kan umgås i trygghet, där föräldrar vågar släppa barnens händer så att ungarna kan rasa ut. Denna plats ska helst vara omgärdad, med staket, häck eller dylikt. Den här karaktären handlar om behovet av platser för skilda aktiviteter såsom lek - att platsen innehåller gungor, rutschkanor och så vidare. Andra aktiviteter handlar om att kunna plantera något, odla eller bygga (växthus, skjul, kojor, lekstugor).

Centrum, festen. Några människor placerar stadens hjärta och själ där människor möts. Här handlar det i första hand inte om ställen som centrala bussterminaler och dylikt, utan om platser där människor möts för att ha trevligt. Framför allt gäller detta nöjesparker, såsom Tivoli, Liseberg och Gröna Lund, men det kan även handla om särskilda kvarter i centrum, dit människor i första hand söker sig för att lyssna på musik, äta en god middag eller bara för att kunna se andra människor koppla av och roa sig.

4. RESULTAT OCH LANDSKAPSANALYS

Samtliga kartor med markeringar är framtagna via Indesign och Photoshop. Fotografierna är bearbetade via Photoshop. Valet av punkter till landskapsanalysen är gjord utifrån resultaten från fältobservationer och karaktärsbedömningarna.

Resultatet är uppdelat i tre delar:

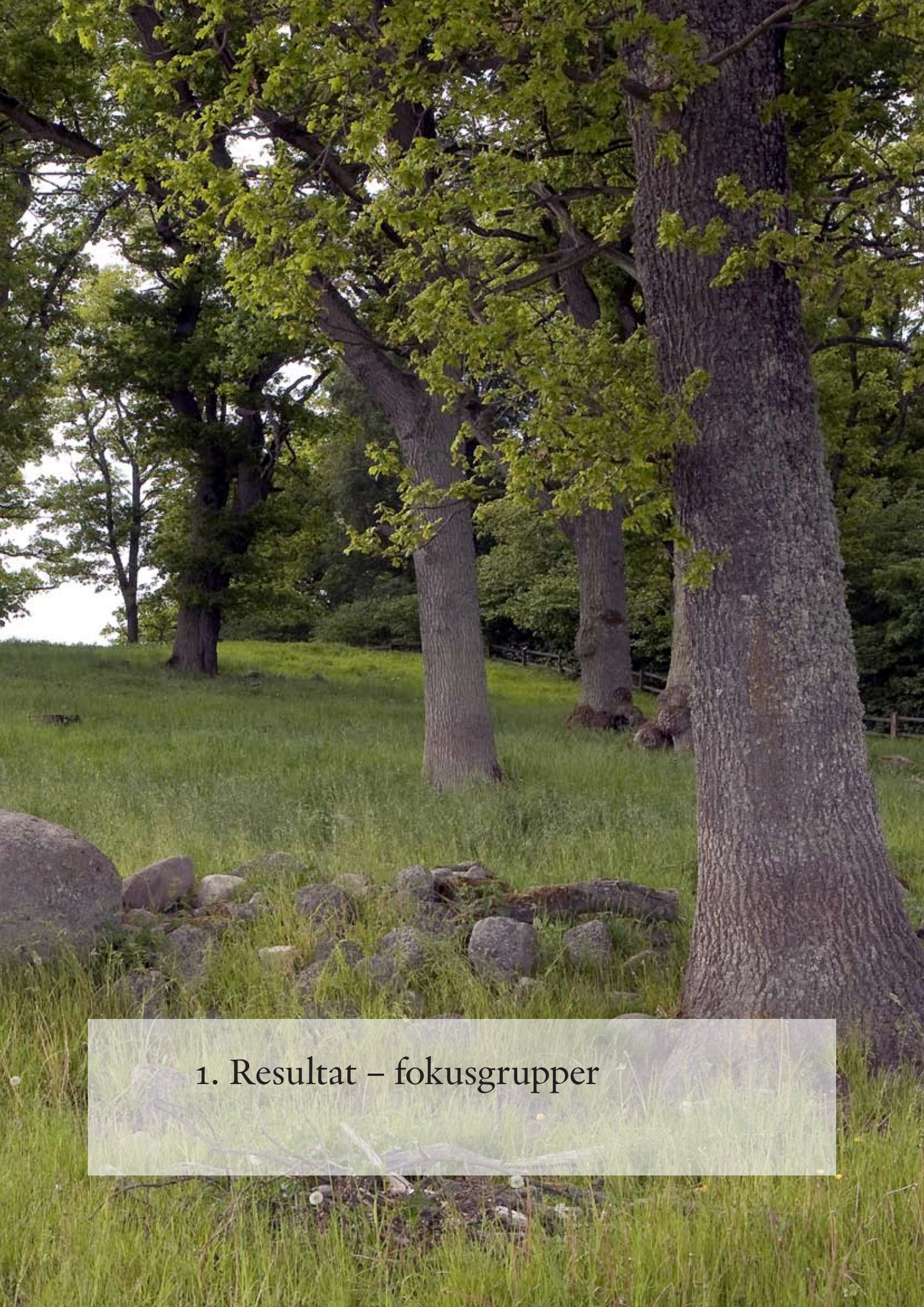
1. Resultat - fokusgruppsdiskussioner. De framtagna karaktärerna redovisas som kartor för varje grupp (1. tjänstemän/planerare, 2. politiker och 3. allmänheten. Det finns också en sammanfattande karta (4) med samtliga tre gruppers sammanfogade resultat på en gemensamm karta för varje karaktär samt jämförande GIS karta.

2. Resultat av fältstudier, exempelpunkterna 56-60. Punkterna 56-60 visas som exempel på metod, bedömning av karaktärer, bullernivå samt SMDB-kod.

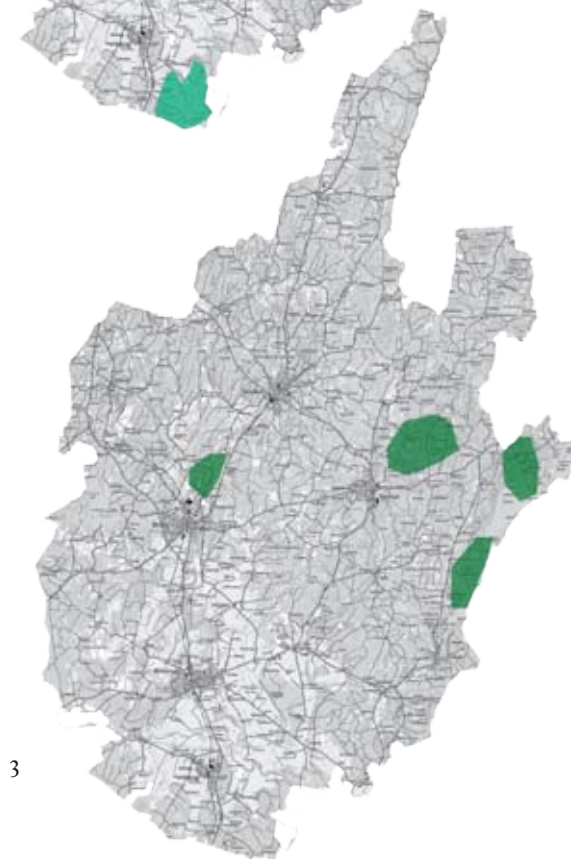
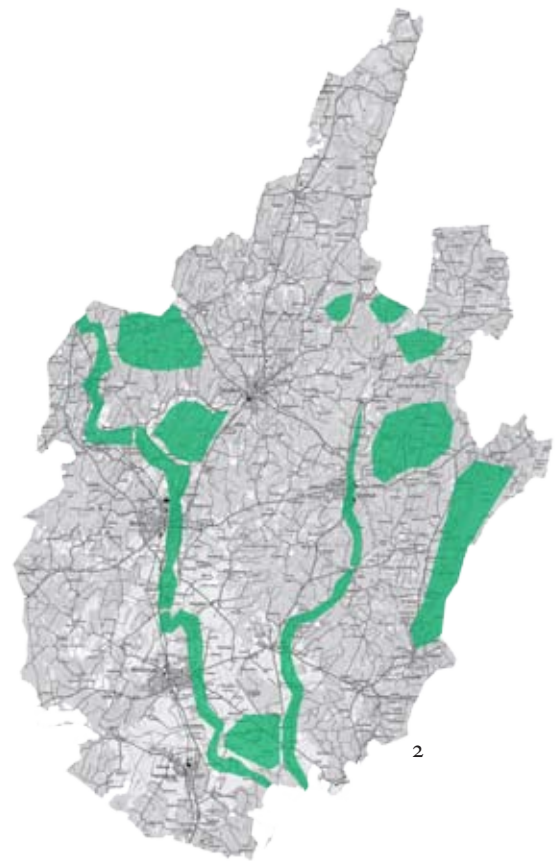
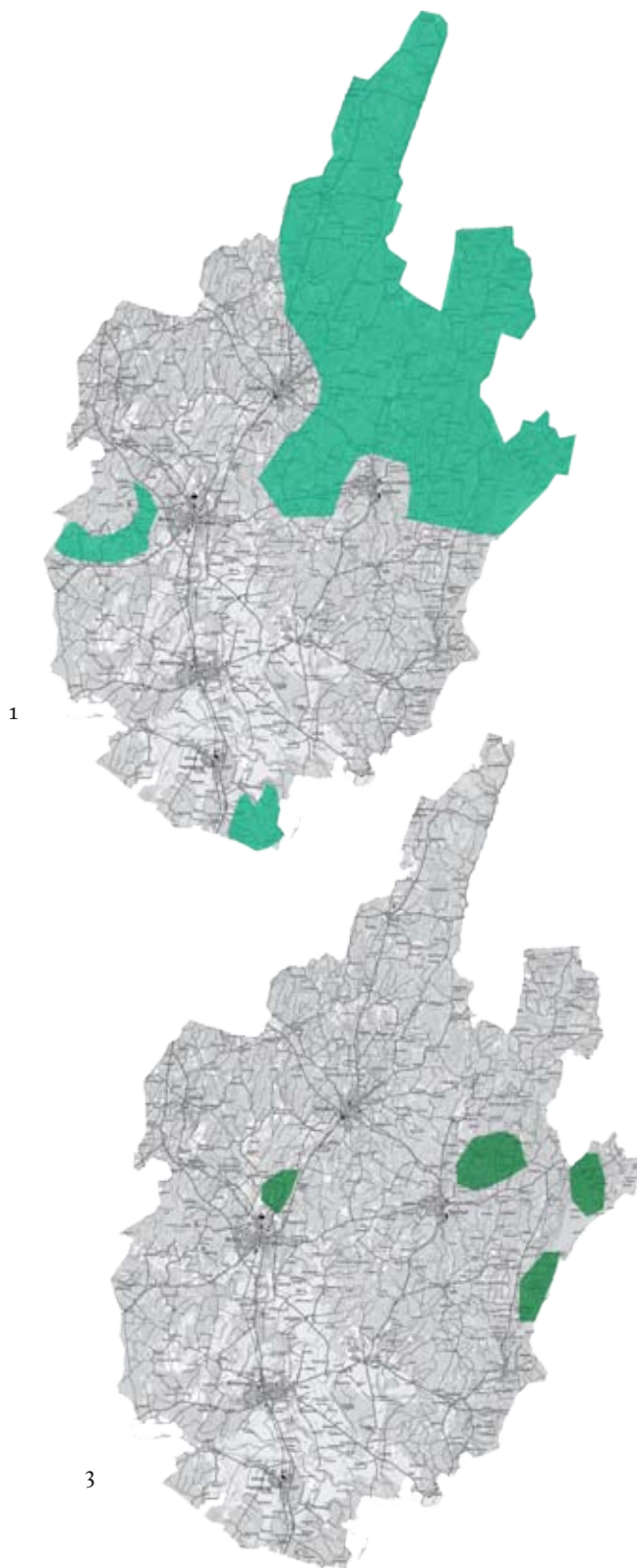
3. Landskapsanalys - goda exempel av respektive karaktär. Analysen av platserna bygger på tolkning av den fysiska platsens uttryck och upplevelse med utgångspunkt i definitionerna. Resultatet visas som bildexempel på de olika karaktärerna, tagna under fältstudierna.

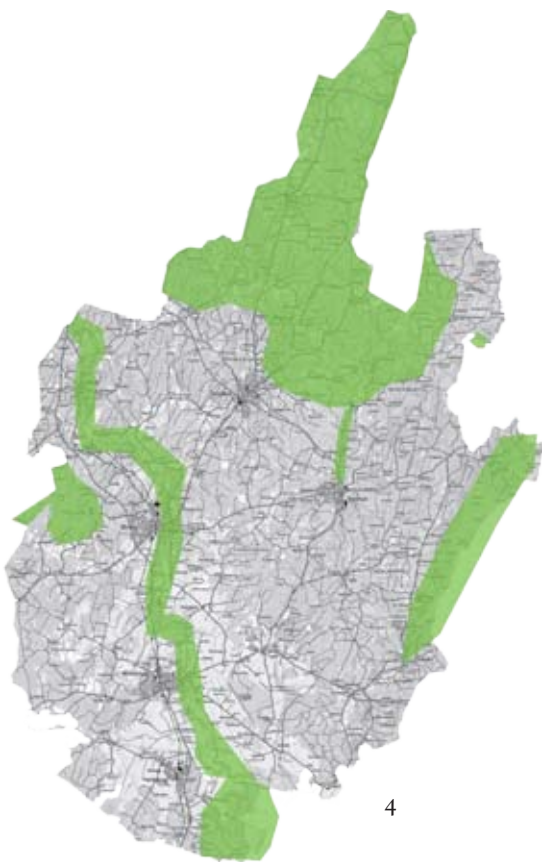
1. Resultat – fokusgrupper

Förekomst av karaktären Det artrika framtagna via kommunens fokusgrupper: 1. tjänstemän, 2. politiker, 3. allmänhet och 4. sammanfattning av samtliga grupper.

Det artrika

På våren längtar människor särskilt efter att finna tecken på den återvändande sommaren; att hitta den första vit-sippan eller att höra den första lärkan. Men året runt är människor intresserade av djur och växter: talgoxar, bin, myror, liljekonvaljer... Mångfalden av djur och växter lockar människor att gå en bit längre för att hitta något nytt.

Icke förekomst av karaktären Det artrika framtagen via kommunens fokusgrupper.

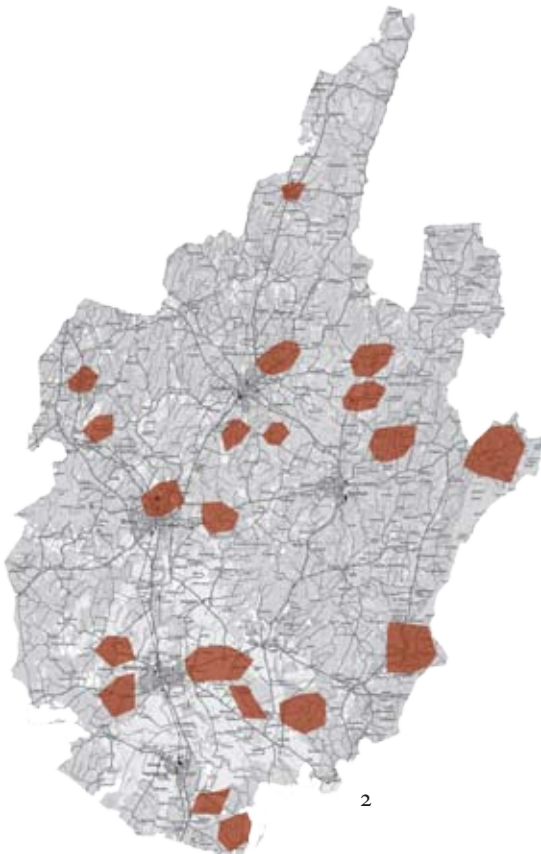

Förekomst av karaktären Det artrika framtagen via GIS.

1

2

3

Förekomst av karaktären Kulturen framtagen via kommunens fokusgrupper: 1. tjänstemän, 2. politiker, 3. allmänhet och 4. sammanfattning av samtliga grupper.

Kulturen

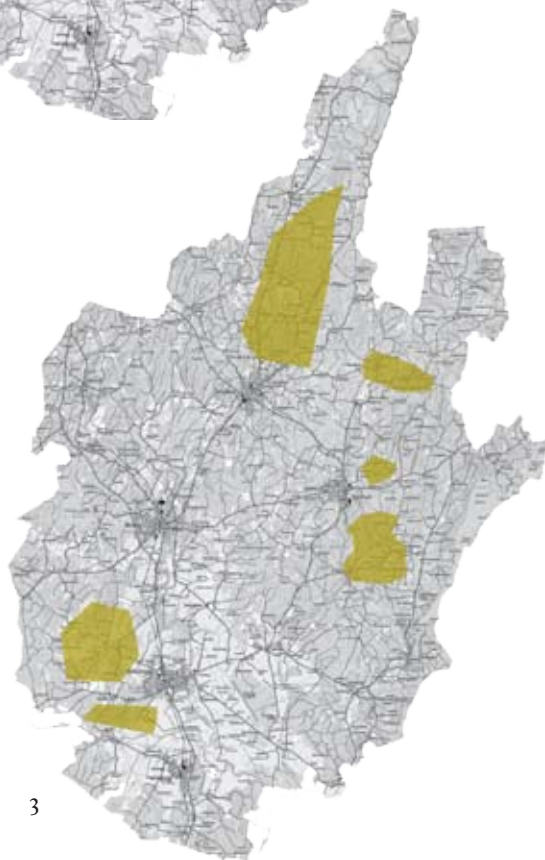
I motsats till karaktären Centrum, festen hävdar några att stadens själ och hjärta inte knyts till fest och nöjen, utan till det historiska arvet. Fascinationen inför monument, historiska platser, gamla byggnader och träd är stark. Ett exempel är Lundagård i Lund, där domkyrkan, universitetsbyggnaderna och parken bildar en starkt symbolladdad plats. Men det kan även handla om kyrkogårdar, om platser invid statyer.

Förekomst av karaktären Kulturen framtagen via GIS.

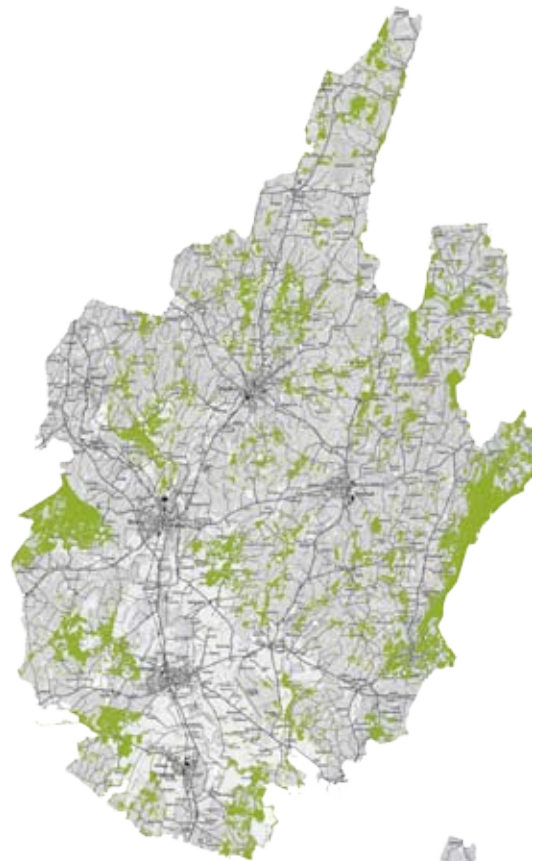
Icke förekomst av karaktären Kulturen framtagen via kommunens fokusgrupper.

Förekomst av karaktären Det rofyllda framtagen via kommunens fokusgrupper: 1. tjänstemän, 2. politiker, 3. allmänhet och 4. sammanfattning av samtliga grupper.

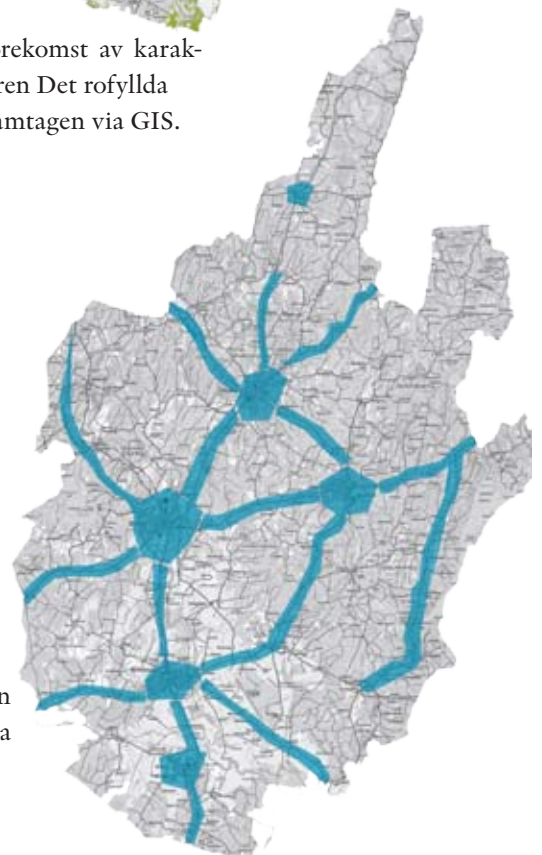
Det rofyllda

Uttrycker människans behov av att kunna finna en plats som ger lugn. Ljuden från vind, vatten, fåglar och insekter dominerar över trafik och jäktande människor. I sådana miljöer där man söker lugn och ro önskar man inte störas av oljud, inte heller av skräp, ogräs och störande människor.

Förekomst av karaktären Det rofyllda framtagen via GIS.

Icke förekomst av karaktären Det rofyllda framtagen via kommunens fokusgrupper.

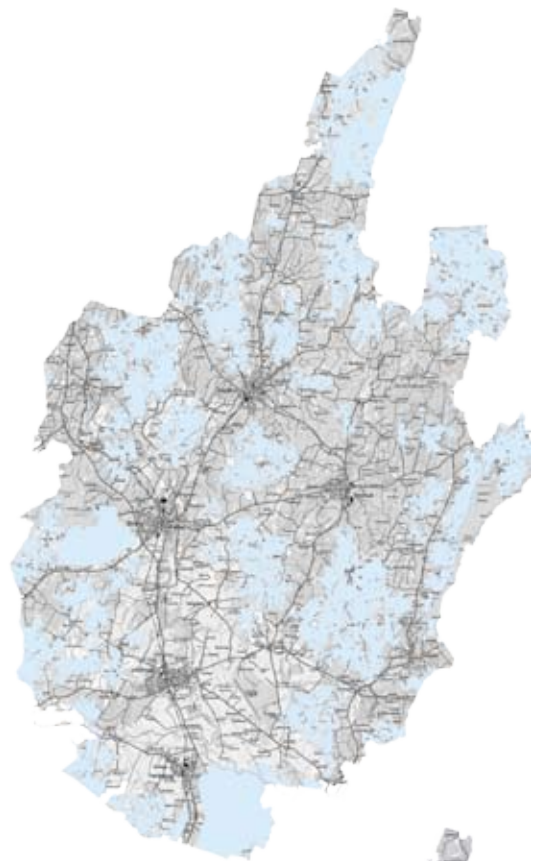

Förekomst av karaktären Rymd framtagen via kommunens fokusgrupper: 1. tjänstemän, 2. politiker, 3. allmänhet och 4. sammanfattning av samtliga grupper.

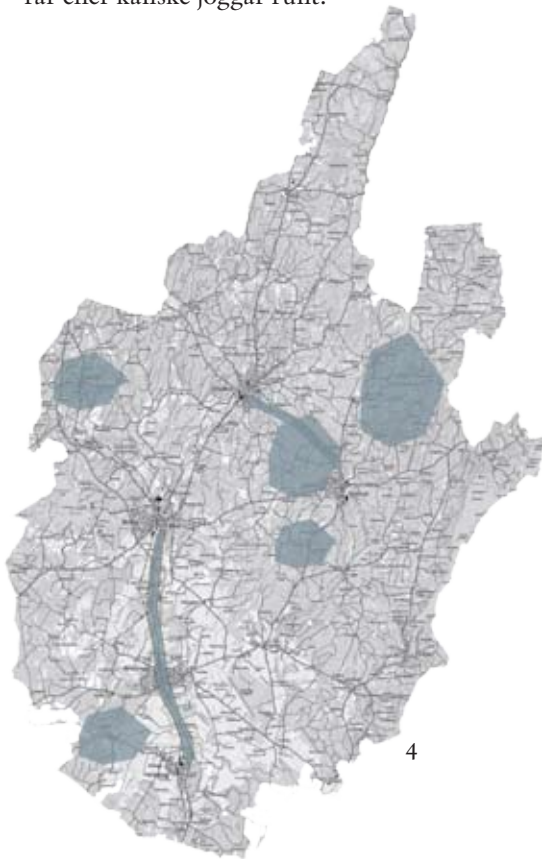

En rymd för tanke och vederkvickelse

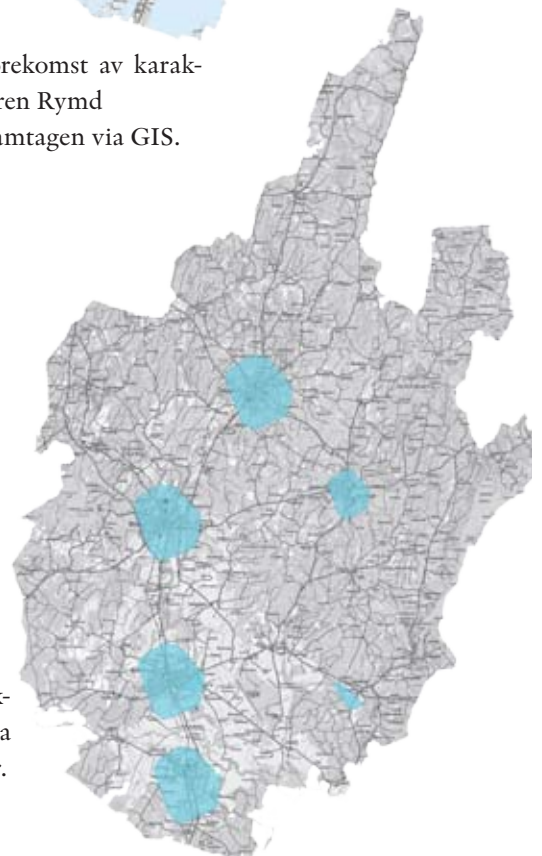
Det här handlar om ett uttalat behov av att finna en miljö där man ”kommer in i en annan värld”, som några uttrycker det. Att komma bort från staden, in till en värld där man slipper bekymra sig om signaler och skyltar, där man kan andas ut. Helst ska där inte finnas några skarpa gränser alls. Området ska hållas samman till en helhet, som i en skånsk bokskog eller en mellan-svensk barrblandskog, även om man rör sig hundratals meter i området. Besökaren kan då slappna av, fundera igenom saker och ting under tiden som man promenerar eller kanske joggar runt.

Förekomst av karaktären Rymd framtagen via GIS.

Icke förekomst av karaktären Rymd framtagen via kommunens fokusgrupper.

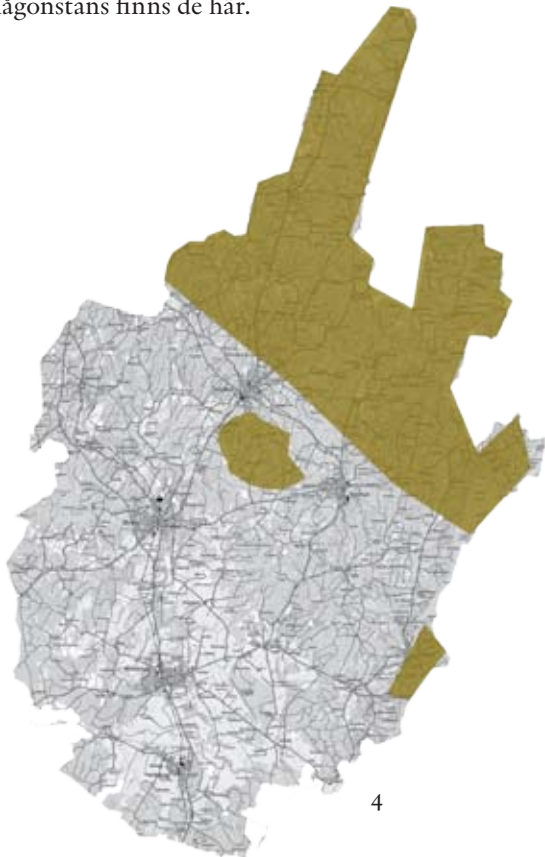

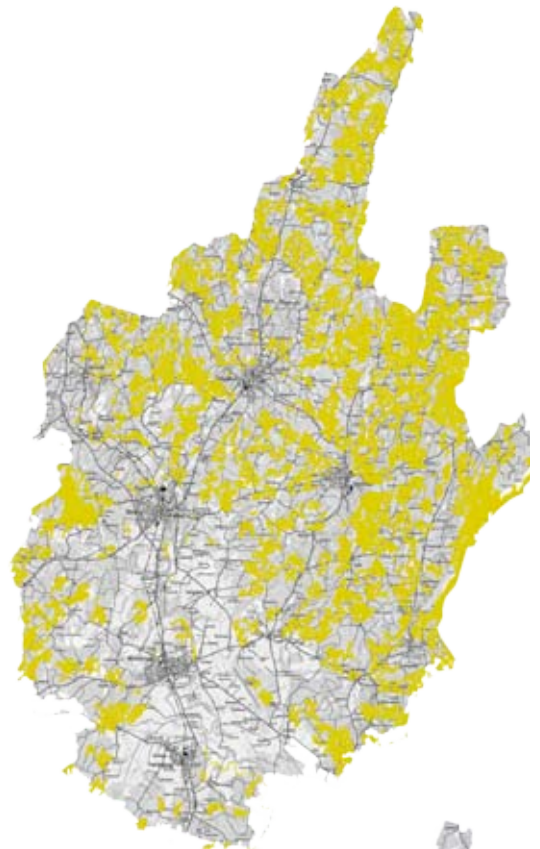
Förekomst av karaktären Det vilda framtagen via kommunens fokusgrupper: 1. tjänstemän, 2. politiker, 3. allmänhet och 4. sammanfattning av samtliga grupper.

Det vilda

Detta handlar om en fascination inför den vilda naturen. Här finns växter som ger intryck av att vara självsådda. I området kan man träffa på moss- och lavbelupna stenblock. Stigarna ser ut att ha funnits sedan urminnes tid. Platsen är i sin helhet utformad av naturen själv, eller av en högre makt. Detta skänker platsen en uråldrig prägel och en mystik. Finns det naturandar någonstans finns de här.

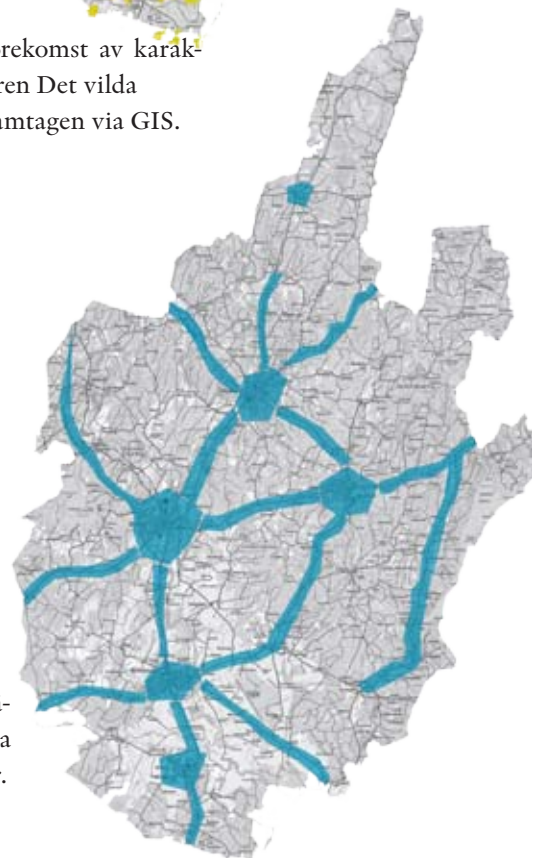

4

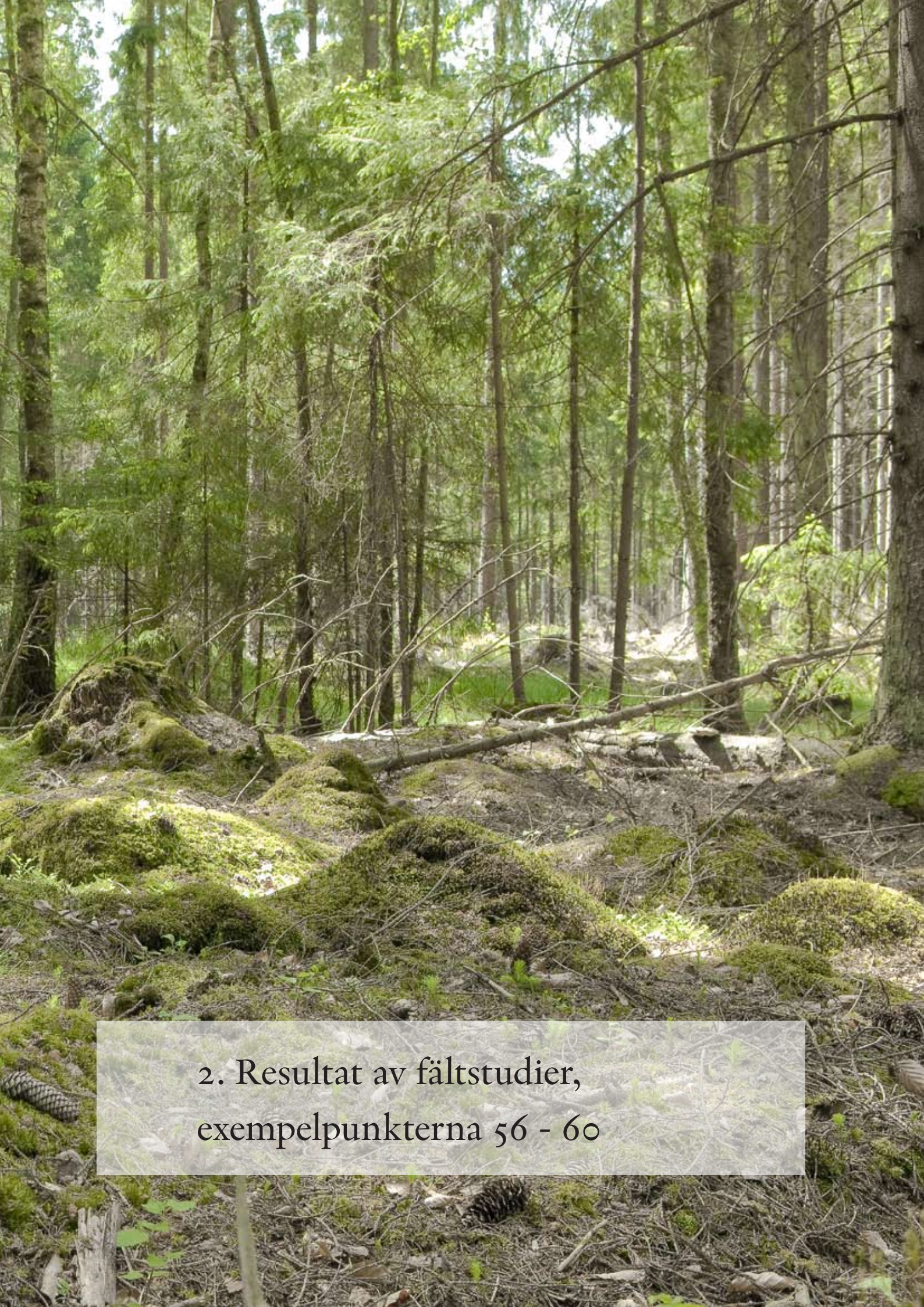

Förekomst av karaktären Det vilda framtagen via GIS.

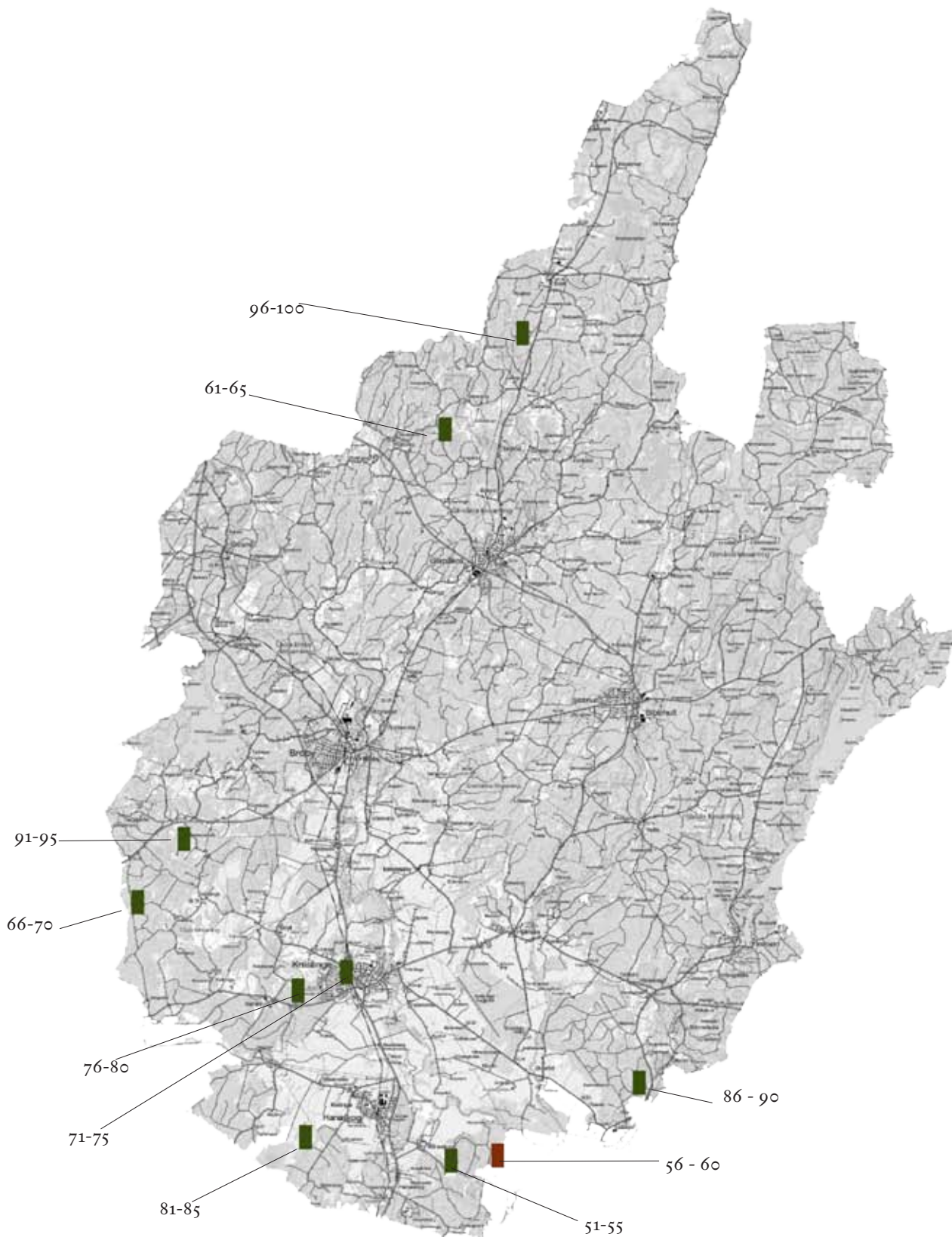
Icke förekomst av karaktären Det vilda framtagen via kommunens fokusgrupper.

2. Resultat av fältstudier,
exempelpunkterna 56 - 60

Samtliga 50 punkter i inventeringen.

W_Punkt 56_MG_9064.

S_Punkt 56_MG_9065

Ö_Punkt 56_MG_9066

N_Punkt 56_MG_9067

PUNKT 56

Det artrika	45 procent
Kulturen	5 procent
Det rofyllda	95 procent
Rymd	30 procent (W och N)
Det vilda	60 procent

Bullernivå Inget

SMDB-kod 3.1.1, Lövskog ej på myr eller berg i dagen

W_Punkt 57_MG_9012

S_Punkt 57_MG_9013

Ö_Punkt 57_MG_9014

N_Punkt 57_MG_9015

PUNKT 57

Det artrika	55 procent
Kulturen	5 procent
Det rofyllda	95 procent
Rymd	30 procent
Det vilda	60 procent

Bullernivå Inget

SMDB-kod 3.1.1, Lövskog ej på myr eller berg i dagen

W_Punkt 58_MG_9022.

S_Punkt 58_MG_9023

Ö_Punkt 58_MG_9024

N_Punkt 58_MG_9025

PUNKT 58

Det artrika	30 procent
Kulturen	5 procent
Det rofyllda	95 procent
Rymd	30 procent
Det vilda	75 procent

Bullernivå Inget

SMDB-kod 3.1.1, Lövskog ej på myr eller berg i dagen

W_Punkt 59_MG_9028

S_Punkt 60_MG_9029

Ö_Punkt 59_MG_9030

N_Punkt 59_MG_9031

PUNKT 59

Det artrika	5 procent
Kulturen	5 procent
Det rofyllda	45 procent
Rymd	20 procent
Det vilda	5 procent

Bullernivå Inget

SMDB-kod 3.1.3, Blandskog

W_Punkt 60_MG_9036

S_Punkt 60_MG_9037

Ö_Punkt 60_MG_9038

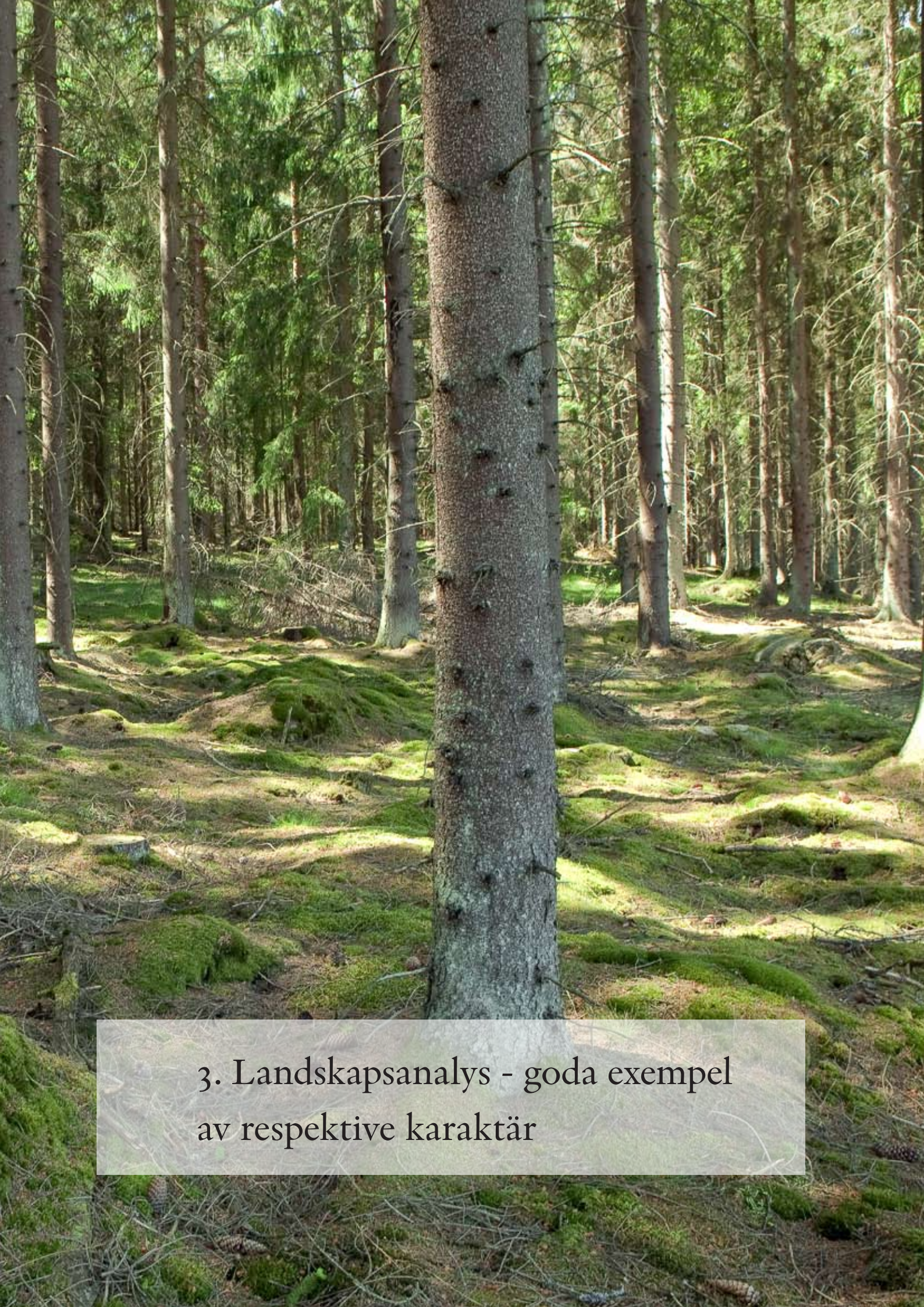

N_Punkt 50_MG_9040

PUNKT 60

Det artrika	50 procent
Kulturen	5 procent
Det rofyllda	95 procent
Rymd	45 procent
Det vilda	80 procent
Bullernivå	Inget
SMDB-kod	5.1.1, Vatten

A photograph of a forest with a prominent tree trunk in the foreground and a mossy ground. The forest is dense with tall, thin trees, and the ground is covered in a thick layer of green moss. The lighting is bright, suggesting a sunny day. The text is overlaid on a semi-transparent grey box at the bottom of the image.

3. Landskapsanalys - goda exempel
av respektive karaktär

Det artrika

Punkt 72
Det artrika – 70 procent
Bullernivå – Störande

Punkt 97
Det artrika – 80 procent
Bullernivå – Hörbart

Punkt 60
Det artrika – 70 procent
Bullernivå – Ingen

Punkt 76-80 allmän

Kulturen

Punkt 76-80

Kulturen –

Bullernivå – Hörbart till störande

Punkt 81-85 allmän

Kulturen –

Bullernivå – Ingen

Punkt 86-90 allmän

Kulturen –

Bullernivå – Ingen

Punkt 16-20 allmän

Det rofyllda

Punkt 57
Det rofyllda – 95 procent
Bullernivå – Ingen

Punkt 80
Det rofyllda – 60 procent
Bullernivå – Ingen

Punkt 89
Det rofyllda – 65 procent
Bullernivå – Ingen

Punkt 86-90 allmän

Rymd

Punkt 70

Rymd – 60 procent

Bullernivå – Ingen

Punkt 56-60 allmänna

Rymd – 75 procent

Bullernivå – Ingen

Punkt 86-90 allmän

Rymd – 80 procent

Bullernivå – Ingen

Punkt 86-90 allmän

Det vilda

Punkt 60
Det vilda – 80 procent
Bullernivå – Ingen

Punkt 77
Det vilda – 75 procent
Bullernivå – Hörbart

Punkt 97
Det vilda – 80 procent
Bullernivå – Hörbart

Punkt 51-55 allmän

5. REFERENSER

Appleton, J. (1975). *The experience of landscape*. London. William Clowes & Sons, Limited. London, Beccles and Colchester, ISBN: 0 471 03256

Berggren-Bärring, A-M. & Grahn, P. (1995). *Grönstrukturens betydelse för användningen*. Landskapsplanering, Rapport 93:3 ISSN 1400-3287 ISRN. Institutionen för landskapsplanering SLU Alnarp- Ulltuna.

Gehl, J. (1996) *Livet mellem husene – udeaktiviteter og udemiljøer*. Köpenhamn. Arkitektens förlag.

Grahn, P. & Sorte, G. (1985). *Hur används parken? Del 1. Stad & Land nr 39*. Alnarp.

Grahn, P. (1988). *Egen härd – Guld värd. Institutioners behov av egna grönområden*. Sveriges lantbruksuniversitet.

Grahn, P. (1991). *Om parkers betydelse. Parkers möjligheter att underlätta och berika föreningsverksamhet och arbete på daghem, skolor, servicehus och sjukhus*. Institutionen för landskapsplanering SLU. Göteborg. Graphic Systems AB.

Grahn, P. (2005) *Om trädgårdsterapi och terapeutiska trädgårdar*. Svensk Miljöpsykologi. Lund. Studentlitteratur.

Grahn, P. (2005)a. *Att bota människor i en trädgård. I : Schmidtbauer, P., Grahn, P & Lieberg, M: Tänkvärda trädgårdar. När utemiljön blir en del av vården*. Formas. Stockholm.

Grahn, P. (2006). *Naturens och trädgårdens betydelse för personer med utmattningssyndrom*. Landskapsarkitektens miljöpsykologi. SLU Alnarp.

Kaplan, S. & Kaplan, R. (1989). *The Experience of Nature: A Psychological Perspective*. New York: Cambridge University Press.

Kaplan, S., Kaplan, R. & Ryan, R. L. (1998). *With People in Mind: Design and Management of Everyday Nature*. California: Island Press.

von Essen, E. (2008) *Kulturpräglade miljökaraktärer i landskapet. Om teorierna kring och användning av "Allmänningen", "Lustgården" och "Centrum, festen" i fysisk planering för hälsa och välbefinnande*. Fakulteten för landskapsplanering, trädgårds- och jordbruksvetenskap. Sveriges lantbruksuniversitet, SLU i Alnarp. ISBN 978-91-9767720-1-6

Elektronisk källa

www.sundskap.se/publikationer/publikationer_sv.html.

Andersson, S. & von Essen, E. (2008). *Översiktlig kartläggning av miljökaraktärer för Skåne*. Rapport. Institutionen för landskapsarkitektur, SLU i Alnarp. Rapportserie Landskap Trädgård Jordbruk 2010:4. ISBN 978-91-86373-11-5.

Skärbäck, E. (2008). *Operationalisering av landskapskaraktärer på regional nivå för rekreation och friluftsliv*.

Inventering av fem karaktärer i Östra Göringe kommun

Forskning inom miljöpsykologi med inriktning på perception av landskapet har lett fram till slutsatsen att åtta olika karaktärer i utemiljön är av betydelse för människans hälsa och välbefinnande.

Denna studie kartlägger genom fokusgrupper, fältobservation och via GIS, fem av karaktärerna: *Det rofyllda*, *Det vilda*, *Det artrika*, *Rymd* och *Kulturen*. Avsikten är att få fram en metod för inventering av landskapet som möjliggör utveckling av miljöer för hälsa och välbefinnande på kommunövergripande nivå samt för planering och analys av frågor kring friluftsliv och rekreation.

I rapporten, som baseras på illustrationer i form av kartor samt fotografier, beskrivs tillvägagångssätt samt ges exempel på de olika karaktärerna.

